

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 11 april 1902, kl. 3 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, med anledning af en af herr E. O. V. Wavrinsky väckt motion angående åtgärder till skydd mot djurplågeri under transporter.

Med anledning af en inom Andra Kammaren af herr *Wavrinsky* väckt motion har, för sin del, Andra Kammaren, i enlighet med hemställan af dess andra tillfälliga utskott, beslutat: att »*Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t föranstalta om utredning, hvilka allmänna bestämmelser till djurens skydd under transporter må kunna befinnas nödiga, och till Riksdagen inkomma med det förslag, hvar till utredningen kan föranleda.*»

Sedan detta beslut blifvit Första Kammaren delgifvet, har denna hänvisat det till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Andra Kammarens utskott har, efter att hafva återgifvit motionen, med deruti intagna utdrag af i andra länder vidtagna lagstiftningsåtgärder i fråga om djurtransporter, yttrat:

»Om befintligheten af de missförhållanden, hvilka föranledt motionen, kunna meningarna ej vara delade. Hvad motionären härom andragit bestyrkes af de myndigheter och enskilda, hvilkas föreskrifter och uttalanden han i sin motion återgifvit. Så af kongl. järnvägsstyrelsen, af öfverståthållareämbetet i Stockholm och af landshöfdingarne i de närmast hufvudstaden liggande länen, af veterinärer m. fl.

Särskildt belysande i detta afseende är en framställning rörande djurtransporter sjöledes, hvilken för någon tid sedan blifvit till jordbruksdepartementet inlemnad af Nordiska djurskyddsföreningens ordförande, länsveterinären H. Åkerström, och som varit för utskottet tillgänglig. Denna utförliga framställning, hvars utarbetande ombesörjts af redaktören för tidningen »Djurskyddet», fil. kand. F. A. Wingborg, stödjer sig på myndigheters och vederhäftiga enskilda personers utlåtanden, samt innehåller en mängd talande exempel på ovårdsam, ja i flera fall rent af omänsklig behandling af djuren. Sålunda uppgifves det bland annat hafva händt, att uppköpare af kalffvar och får vid inlastningen helt enkelt bräckt af dessas ben, medan de ännu lefde, för att få de tätt packade djuren att ligga stilla under transporten. Vid hamnstationerna finnas i regeln inga stallar eller skyddsskjul, hvarföre djuren, som oftast drifvits dit lång väg, få under bar himmel — icke sällan i hårdt storm- och regnväder, — invänta de mången gång i timtal försenade båtarna. Djuren placeras sedan i regeln å båtarnas öppna fördäck, der blåsten och regnet äro som omildast, och förses sällan under transporten med foder eller vatten, i synnerhet om de äro bestämda till slakt.

En del af de sålunda påvisade missförhållandena äro af den art, att de måste anses såsom yttringar af uppenbar grymhet, följaktligen såsom verkliga förbrytelser, åtkomliga för beifran enligt strafflagens 18 kap. 16 §.

Om de flesta missförhållandena torde man dock knappast kunna säga, att de härröra ur denna bevekelsegrund. Deras orsak är mindre ond vilja än bristande förtänksamhet, och de kräfva på grund häraf för sitt undanröjande egentligen ej strängare straffbestämmelser, utan snarare ändamålsenligare och omsorgsfullare *ordningsföreskrifter*.

På vissa områden och i vissa afseenden hafva sådana ordningsföreskrifter redan kommit till stånd. Kongl. järnvägsstyrelsen utfärdade den 15 december 1865 ett cirkulär rörande beifrande af djurplågeri vid transporter på järnväg, hvilket lyder sålunda:

Befogade anmärkningar ha vid flera tillfällen förekommit deröfver, att, vid transporter på järnväg, så många djur sammanpackats å en vagn, att djur blifvit nedtrampade och dödade eller illa skadade. Den nu gällande taxan medgifver i § 20 att, då samma afsändare förhyr hel kreatursvagn, eger han att derpå låta införa så många djur, som utrymmet medgifver utan skada för vagnen. Stationsbefälet äger således icke laglig rätt att förbjuda en afsändare att genom sammanpackning af ett allt för stort antal kreatur plåga dessa, så vida ej vagnen därutaf kan skadas, hvilket sällan bör kunna inträffa.

För att emellertid söka, i hvad på styrelsen beror, förekomma detta slags

djurplågeri, vill styrelsen härmed hafva föreskrifvit, att stationsbefälet å mottagningsstationen ovillkorligen skall till laga beifran anmäla, då djurplågeri utöfvats på ofvan antydda vis, äfvensom att stationsbefälet å afsändningsstationen skall varna kreatursafsändare för följd, i händelse han å en vagn inlastar flera djur än stationsbefälet anser förenligt med dessas välbefinnande.

Sedermera har samma styrelse den 7 augusti 1900 utfärdat ett nytt cirkulär af följande lydelse:

Då vid olika tillfällen under transport på järnväg förekommit, att kreatur, hvilka förvarats i burar, lådor eller korgar, varit till så stort antal sammanförda i sina resp. förvaringsrum, att ett eller flera af djuren till följd af kväfning omkommit, har kongl. styrelsen, för att, så vidt möjligt, förekomma dylikt djurplågeri, velat härigenom föreskrifva,

att stationsföreståndaren å afsändningsstationen skall, der han finner skäl befara, att djuren skola till följd af ofvan nämnd anledning taga skada under transporten, för afsändaren framhålla, att, därest icke tillfredsställande anordningar beträffande djurens transport vidtagas, afsändaren riskerar åtal för djurplågeri inför vederbörande domstol,

att, derest afsändaren icke desto mindre vidhåller sin fordran på djurens afsändande, försändelsen visserligen skall i behörig ordning expedieras, men skola i sådant fall såväl mottagningsstationen som den trafikinspektör, under hvilken den senare stationen lyder, medelst telegram underrättas om ifrågavarande af afsändningsstationen anmärkta förhållande, samt

att stationsbefälet å mottagningsstationen under alla omständigheter skall hos vederbörande åklagare till laga beifran anmäla begången förseelse af ofvan angifven beskaffenhet.

Enahanda förfaringssätt skall jemväl tillämpas, derest större kreatur, hvilka lastas direkt i järnvägsvagnarna, till så stort antal i vagn sammanpackats, att djuren deraf kunna taga skada.

Uti »Taxa för transporter å statens järnvägar» af år 1889 förekomma följande ännu gällande bestämmelser, som kunna anses hafva inflytande på sättet för transport af levande djur:

§ 5.

1.

d) vid sändning af hästar samt sådana djur, hvilka uti mom. k) och l) här nedan omförmälas, få ej i vagnen inlastas flera djur än att vårdaren kan gå emellan djuren;

e) födoämnen för djur under järnvägstransporter skola tillhandahållas och bekostas af djurens egare och få utan särskild afgift medföras i de vagnar, hvaruti djuren befordras.

2.

f) när flera än sex hästar af vanlig storlek inlastas på samma vagn, erlägges för hvarje häst utöfver nämnda antal frakt, motsvarande skillnaden mellan afgiften för fem och afgiften för sex hästar.

Af s. k. ölandshästar och därmed i storlek jämförliga djur må, mot afgift såsom för sex hästar, i vagnen inlastas så många, som efter vederbörande stationsföreståndares bepröfvande lämpligen kunna i vagnen inrymmas;

3.

k) när flera än åtta större boskapsdjur inlastas på samma vagn, erlägges för hvarje djur utöfver nämnda antal frakt, motsvarande skillnaden emellan afgiften för sju och afgiften för åtta sådana boskapsdjur;

l) *fjällkor äfvensom större tama hjortar och renar* fraktdebiteras lika med boskap, dock med rättighet för afsändare af dylika djur att, utan förhöjd afgift, å samma vagn inlasta så stort antal däraf, som vagnen efter stationsföreståndarens afgörande kan rymma, så vida frakt erlägges till det belopp, som tariffen bestämmer för åtta boskapsdjur;

m) frakten för *kalfvar, rådjur, smärre hjortar och renar, svin, får och getter, kaniner* samt *fjäderfä, då dessa djur föras lösa*, beräknas antingen efter stycketal enligt hvad tariff IV B bestämmer för småkreatur, eller för hel vagn, i hvilket senare fall afgiften är lika med den för åtta större boskapsdjur, och afsändaren äger å vagnen intaga så många djur af ett eller flera bland ofvan uppräknade slag, som vagnens utrymme efter stationsföreståndarens afgörande medgifver.

n) afsändare af djur, som föras lösa mot frakt efter stycketal, är *skyldig* att medsända minst en vårdare för hvar tredje vagn, men *berättigad* att låta en vårdare åtfölja hvarje använd vagn; varande dock afsändaren fritagen från skyldigheten att medsända vårdare, då väglängden för transporten understiger 100 kilometer och tillryggalägges på samma dag som inlastningen af djuren egt rum, samt transporten verkställles på afsändarens egen risk;

o) afsändare medgifvas att, mot det han ansvarar för all därigenom uppkommande skada å djuren, på en vagn inlasta en sändning af hästar och större boskapsdjur tillsammans, så vida stationsföreståndaren pröfvar sådant lämpligen kunna ske, och frakt erlägges till samma belopp som för motsvarande antal hästar enligt tariff IV A;

Trafikdirektören vid Bergslagernas jernvägar har följt kongl. järnvägsstyrelsens föredöme och utfärdat följande cirkulär, däri järnvägspersonalen »på det allvarsammaste» uppmanas att tillse, det transporterade djur icke utsättas för onödiga lidanden:

Då det visat sig, att vid transporter å jernväg af levande djur dessa till följd af vårdarens eller ägarens oförstånd, tanklöshet, vårdslöshet eller till och med

grymhet ofta nog blifva på mångahanda sätt pinade och illa medfarna, och då järnvägspersonalen bäst är i tillfälle att iakttaga dessa missförhållanden, uppmanas densamma härmed på det allvarsammaste att tillse, det djuren icke må utsättas för onödiga lidanden, samt att med alla till buds stående lagliga medel söka åtminstone inom järnvägens område förhindra djurplågeri, af hvad slag det vara må. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt inlastningen, vid hvilken någon af stationspersonalen, så vidt möjligt är, bör närvara för att lämna biträde eller upplysningar samt tillse, att djuren därvid ej misshandlas samt att de placeras på förståndigaste sätt och ej flera tillsammans än utrymmet bekvämligen medgifver, att då djuren ej föras lösa utan i burar eller korgar, dessa korgar är tillräckligt stora och ändamålsenliga, samt att vid kylig väderlek burarna eller korgarna så placeras i stationsvagnen, att djuren i möjligaste måtto skonas för drag. Vid afgångs- och mottagningsstationen bör dricksvatten tillhandahållas, och åligger det konduktörerna att äfven under resan, där så anses behöfligt, om möjligt söka bereda djuren tillfälle att släcka sin törst. Äfvenledes böra på ifrågavarande platser djur, som ej inlastas i särskild vagn, under den kalla årstiden förvaras under tak eller på annat lämpligt sätt i möjligaste måtto skyddas mot kölden under afvaktan på tågets ankomst eller på afhämtning; och bör afsändare uppmanas att ombesörja, det djuren ej allt för länge må sakna föda. Då det ej är möjligt att här gifva föreskrifter, som visa sig till fyllest för alla möjliga fall, öfverlemnas åt järnvägspersonalens eget bedömande att efter bästa förstånd göra jernvägs-transporten för djuren så litet plågsam som möjligt samt att i öfrigt hvar och en i sin stad bidraga därtill, att en mild och förständig behandling må komma dem till del.

För transporten af djur sjöledes hafva, såsom ock motionären an- fört, öfverståthållaren i Stockholm samt landshöfdingarne i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Örebro och Västmanlands län den 18 maj 1901 gifvit följande ordningsföreskrifter:

Sedan hos öfverståthållareembetet gjorts aumålan, att vid transporter sjö- ledes till hufvudstaden af lefvande kreatur, särskildt spädkalfvar, åtskilliga miss- förhållanden yppats, såsom att stundom djur inlastats, hvilka på grund af sjukdom eller svaghet redan vid inlastningen varit så kraftlösa, att de af transporten uppenbarligen tagit skada eller tillskyndats afsevärda lidanden, att enahanda följd ofta uppstått i anledning af de otillfredsställande anordningar, afsändaren vidtagit för transporten, att äldre djur ibland sammanförts å fartygen med spädnare på sådant sätt, att de sistnämnda nedtrampats och skadats af de äldre, samt att ej sällan inträffat, att afhämtning af transporterade djur fördröjts flera timmar efter fartygs ankomst till hufvudstaden, hvarigenom djurens lidande under transporten onödigtvis förlängts, hafva öfverståthållareembetet samt Konungens befallnings- hafvande i . . . län för att söka råda bot på omförmälda missförhållanden velat genom detta cirkulär anmana rederier för de ångbåtar, som förmedla transporter af kreatur mellan Stockholms stad och angränsande orter, att hvar för sina fartyg tillse, att vid forsling sjöledes af lefvande späda kreatur, särskildt kalfvar, iakttagas följande

Ordningsföreskrifter.

1.

Anmäles spädkalf till transport, och finner fartygets befälhafvare, att djuret på grund af sjukdom, svaghet eller bristande lämpliga anordningar å afsändarens sida uppenbarligen skulle under transporten taga skada eller utsättas för afsevärdt lidande, åligger det befälhafvaren att vägra emottaga djuret till transport å fartyg.

Varder sådant först under transporten uppenbart, skall befälhafvaren genast vid framkomsten hos polisman göra anmälan om förhållandet.

2.

Likaledes har befälhafvaren att, därest genom mottagarens underlåtenhet att i tid afhämta djuren från fartyget dessa utsättas för lidande genom brist på vård och tillsyn, sådant ofördröjligen för polisman anmäla.

3.

I fråga om anordningar under sjötransporten bör iakttagas, att å spädkalfvar benen under transporten ej få hållas sammanbundna, att kättar eller burar, deri spädkalfvar transporteras, skola vara försedda med nödiga öppningar för luftväxling, med täta golf och i öfrigt vara så inrättade, att de lemna tillräckligt utrymme för djuren att intaga såväl stående som liggande ställning, att, då spädkalfvar forslas bundna å däck, detta under dem skall vara försedt med sand eller dylikt samt vid längre resor med särskild ströbädd och anordning vidtagas för djurens stödjande vid fartygets krängningar och att spädkalfvar ej utsättas för svårare lidande genom köld eller nederbörd och ej heller för trampning eller annan skada af samtidigt forslade gödkalfvar eller andra äldre kreatur.

4.

Hvad ofvan är stadgadt om spädkalfvar skall äfven äga tillämpning i fråga om transport af andra späda kreatur.

Vederbörande kronobetjening och polismyndighet i städerna hafva i uppdrag att öfvervaka, att nu lämnade föreskrifter efterkommas samt att, därest transport sker under sådana förhållanden, att åtal för djuplågeri kan ifrågakomma, lämna underrättelse till polismyndigheten å den ort, dit transporten skall ske.

Och beslöts, att af cirkuläret ett exemplar skall bevisligen tillställas ett och hvart af här i staden befintliga rederier för de ångbåtar, som förmedla transporter af kreatur mellan Stockholms stad och angränsande orter, med anmaning att hvar för sina fartyg tillse, att, vid forsling sjöledes af lefvande späda kreatur, särskildt kalfvar, iakttagas här ofvan omförmälda ordningsföreskrifter, hvarjämte ett exemplar af detta protokoll öfverlämnas till kongl. poliskammaren för utöfvande af den tillsyn, som i förevarande hänseende kunde på polismyndigheten ankomma.

I betraktande af de bestämmelser och anvisningar, om hvilka nu blifvit erinradt, skulle man möjligen kunna hysa den åsigten, att intet vidare behöfde i saken åtgöras.

Utskottet är emellertid, i likhet med motionären, af annan mening.

Strafflagens 18 kap. 16 § är visserligen tillämplig äfven på sådant djurplågeri, som sker under transporter. Men dess bestämmelser räcka icke till för alla de fall, då ett ingripande till djurens skydd behöfde ske. Många djur, som näppeligen i allmänna språkbruket räknas till *kreatur*, egna eller andras, transporteras till lands och sjös.

Vid in- och aflastningsorterna finnas i regeln heller inga polismän, som kunna beifra brott mot förut nämnda strafflagsbestämmelse, och det är ganska vanskligt för den enskilde att föra talan i sådana fall. För öfrigt är det icke alltid lätt att veta, hvem som skall åklagas: djurafsändaren, eller de som inlasta djuren, eller de som sköta om transportereringen.

Härtill kommer — och detta synes, såsom utskottet redan påpekat, vara hufvudanledningen till förevarande motion — att en stor del af de lidanden, som tillfogas transporterade djur, hafva sin grund i *olämpliga anordningar* och icke kunna rubriceras såsom härrörande af »uppenbar grymhet». Sålunda händer det ej sällan, att afsändare tillåtas infösa i lastvagnar eller lastrum långt flera djur än som beqvämligen kunna rymmas där; och till sådana försök inbjuda ofta gällande frakttaxor, som bevilja synnerligen billig frakt för de djur, som kunna inlastas utöfver det normala antalet. Vidare inträffar både till sjös och lands, att större och mindre djur inlastas om hvarandra, hvarvid de större djuren kunna tillfoga de mindre så svåra skador, att döden eller åtminstone ett betydligt reduceradt handelsvärde däraf blir följd. Dessutom sammanföras icke sällan under transporten friska och sjuka djur med hvarandra till men för bådadera. Understundom förekommer, enligt hvad för utskottet blifvit uppgifvet, att afsändare blifvit förvägrad att gifva föreskrifter rörande inlastningen af djuren, sedan de omhändertagits af vederbörande betjening, äfven om han därmed endast afser att bereda djuren någon lindring under den i allt fall mödosamma transporten.

Man har allt skäl att vara kongl. järnvägsstyrelsen och åtskilliga länsstyrelser äfvensom en eller annan styrelse för enskilda banor tacksam för den omvårdnad, de i denna sak visat genom de af dem utfärdade cirkulären. Men det gifves många missförhållanden vid djurtransporter, som icke beröras i dessa cirkulär. De utfärdade före

skrifterna vid transport sjöledes angå ju endast spädare kreatur, särskildt kalffvar, och gälla blott för en mindre del af vårt land. Och järnvägsstyrelsernas cirkulär, ehuru de vittna om humanitet och medkänsla, hafva dock ett alltför obestämdt innehåll för att kunna med kraft tillämpas. För öfrigt gifves det ingen lag, som bjuder järnvägsstyrelserna att vidtaga åtgärder för djurens skydd under transporter, och följden därutaf är naturligtvis den, att järnvägsstyrelserna, särskildt vid de enskilda järnvägarna, antingen inga åtgärder vidtaga eller ock utfärda olika cirkulär, den ena järnvägsstyrelsen med en lydelse, den andra med en annan. Det blir ingen inom och för hela vårt land förbindande kraft i sådana enstaka cirkulär och påbud, och därför kunna dessa icke heller lända till allmänt gagn eller blifva så respekterade som önskligt vore.

Det torde knappast behöfva påpekas, att den fråga, som här föreligger, icke endast afser att skydda djuren från lidanden af hvarjehanda slag, utan äfven att skydda *djurägarna* från ekonomiska förluster, som så lätt och i så väsentlig grad kunna uppkomma genom missförhållanden under transporter. Det gäller t. ex. att få legala föreskrifter om nödig desinfektion å båtar och järnvägsvagnar, som transporterat djur. Det har händt, att djurägare fått lida stora förluster därigenom, att hans friska djur transporterats i sådana vagnar eller å sådana båtar, som förut befordrat tuberkulösa eller annorledes sjuka kreatur och icke derefter desinficerats.

Allmänna bestämmelser i nu antydt syfte skulle bereda den afsevärda ekonomiska fördel i djurmarknaden, att en djurägare med större visshet kunde vänta, att hans lifdjur utan risk för skada skulle kunna transporteras äfven på långa afstånd, och att slaktdjur, utan att fördärfvas eller försämras, hunne fram till sitt mål.

Utskottet håller före, att *allmänna*, för hela riket gällande bestämmelser för djurens skydd under transporter äro nödiga. Motionären har med stöd af hufvudsakligen från utlandet samlade uppgifter angifvit en mängd sådana bestämmelser. Utskottet, som granskat dessa, har visserligen i det hela funnit dem beaktansvärda, men har icke ansett sig böra nu förorda något bestämdt förslag i berörda syfte. Ett sådant förslag, om det skall blifva tillfredsställande, förutsätter en särskild utredning.»

Lika med Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 anser utskottet hvarken gällande lagstadganden eller af myndigheterna gifna bestämmelser vara af den natur och omfattning, att de kunna förekomma de missförhållanden, som af motionären blifvit framhållna.

Strafflagens 18 kap. 16 § belägger visserligen med böter och fängelse »uppenbar grymhet» mot egna eller andras kreatur; men, utom det att många djur transporteras, som icke kunna hänföras till denna kategori, är begreppet »uppenbar grymhet» i de flesta hithörande fall mindre tillämpligt, emedan de lidanden, som djuren under transporter undergå, vanligen härröra af felaktiga *anordningar*, mera än af *grymhet*. Det är för att åstadkomma en ändring i detta fall, hvilken hvarken genom gällande lag eller af myndigheter hittills utfärdade förordnanden kan på ett tillfredsställande sätt åstadkommas, som nya lagstadganden erfordras.

Äfven om jernvägsstyrelsen och de af trafikstyrelsen vid Bergslagens jernvägar utfärdade föreskrifter vore mera kraftigt verkande för det afsedda ändamålet än de äro, gälla de naturligtvis blott statens jernvägar och bergslagsbanan, så att en trafik å mer än hälften (öfver 6,000 kilometer) af rikets alla jernvägar är af samma föreskrifter oberörd; men härtill kommer, att kongl. jernvägsstyrelsen hvarken i cirkuläret af den 15 december 1865 eller i taxan för transporter å statens jernvägar af år 1889 eller i styrelsens cirkulär af den 7 augusti 1900 anbefaller kraftigare åtgärder emot för stor inlastning af kreatur eller annan ovårdsamhet än den, att afsändaren skall åtvarnas för ett knappt allvarligen befaradt, *åtal för djurplågeri*, då likväl ett vida mera ändamålsenligt och verksamt sätt vore att *förbjuda* all öfverdrifven och för djurens lif och helsa skadlig inlastning, hvarigenom djurens egare skulle äfventyra att få ett eller flera kreatur qvarhållet å jernvägsstationen. Af samma beskaffenhet synas trafikdirektörens vid Bergslagens jernväg föreskrifter vara; och för sjötrafiken, derunder kanhända ännu större djurplågerier förekomma, finnas ej andra åtgärder vidtagna uti ifrågavarande afseende, än de föreskrifter, som af öfverståthållarembetet i Stockholm och länsstyrelserna i malarprovinserna och Örebro län blifvit meddelade och hvilka blott afse späda kreatur, hvartill kommer, att intet annat äfventyr dervid finnes stadgadt för underlåtenheten att efterlefva de meddelade ordningsföreskrifterna, än att »åtal för djurplågeri» kan vid sådan händelse ifrågakomma, ett åtal som af redan i det föregående anförda skäl ingalunda kan vara afskräckande.

Vid sådant förhållande, och då en bedröflig erfarenhet visat, att strängare och mera detaljerade föreskrifter för transportdjurens vård, utan att dock kostnaderna därför blifva alltför stora, äro af synnerligt behof påkallade här, likasom i utlandet, får utskottet hemställa,

att Första Kammarén måtte biträda Andra Kammaréns i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 11 april 1902.

På utskottets vägnar:

HJ. PALMSTIERNA.